УДК 004.9+001.89:159.9 (378)304

Губеладзе Ірина Гурамівна
кандидат психологічних наук, старша наукова співробітниця
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8023-6408
irynagubeladze@gmail.com

Яцишин Анна Володимирівна
кандидат педагогічних наук, старша наукова співробітниця, провідна наукова співробітниця
Державна установа «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України», м. Київ, Україна
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8011-5956
anna13.00.10@gmail.com

Сухіх Аліса Сергіївна
кандидат педагогічних наук, старша наукова співробітниця
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8186-1715
salisam2005@gmail.com

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПОЧУТТЯ ВЛАСНОСТІ МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Анотація. Застосування цифрових технологій суттєво змінило специфіку науково-дослідної діяльності. Підвищення власної цифрової компетентності є важливим для наукових і науково-педагогічних працівників, аспірантів та докторантів, оскільки саме вони здійснюють наукові дослідження і популяризують науку серед широкої громадськості. Нині цифрові технології є ефективним засобом не тільки для проведення, представлення і впровадження результатів наукових досліджень у практику, а й для формування у молодого вченого відчуття спільності з науковою спільнотою своєї установи, країни і світу загалом, почуття власності та створення власного наукового продукту. Під почуттям власності ми розуміємо суб'єктивне емоційне переживання людини щодо належності їй певних об'єктів власності, що відображає зміст та значення, яке мають для неї реальні або абстрактні, конкретні або узагальнені об'єкти власності, тобто все те, що може назвати своїм («мою установу», «моє робоче місце», «моя наукова праця», «мої матеріали»). Представлено результати емпіричного дослідження, які підтвердили позитивний взаємозв'язок між рівнем прояву почуття власності, рівнем задоволеності науковою діяльністю, психологічним благополуччям і відчуттям ефективності й потрібності власної наукової діяльності. Розроблено рекомендації для формування почуття власності серед аспірантів і молодих учених і посилення його із застосуванням цифрових технологій. Запропоновано та обґрунтовано перелік цифрових технології, що доцільно застосовувати для формування почуття власності молодих учених, зокрема сайт установи, сторінки в соціальних мережах: Facebook, Instagram, канал YouTube, е-пошта, Google Форм, Telegram, Viber, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams та ін. Наголошено на важливості застосування цифрових технологій для формування почуття власності аспірантів і молодих учених. Визначено, що створення системи соціально-психологічного супроводу аспіранта і молодого ученого для входження в наукове середовище позитивно позначиться на рівні психологічного благополуччя молодих дослідників та на забезпеченні можливостей побудови ними успішної наукової кар'єри та підвищенні відчуття життєвої успішності.

Ключові слова: цифрові технології; електронні соціальні мережі; наукова продукція; наукова комунікація; молодий учений; аспіранти; почуття власності; психологічне благополуччя; психологічна власність; Рада молодих учених.

© І. Г. Губеладзе, А. В. Яцишин, А. С. Сухіх, 2021.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Цифрова трансформація суспільства зумовила системні й глибокі зміни у способі взаємодії та комунікації, обміну інформацією і здійсненні наукової діяльності. Як слушно зауважують сучасні дослідники [1], однією з особливостей цифрового суспільства є швидкий потік наукових даних, одержаних у результаті наукових досліджень. Це зумовлює зростання вимог до їх якості й рівнів розвитку цифрової та інформаційно-дослідницької компетентності вчених і аспірантів.

Масштабна цифровізація суспільства спричинила появу нових способів опрацювання інформації, комунікації та проведення досліджень. Сучасні дослідники та аспіранти прагнуть оптимально використовувати час на виконання наукових досліджень, рідше відвідують класичні наукові бібліотеки, все частіше звертаючись до ресурсів електронних бібліотек, репозитаріїв, міжнародних наукометричних баз даних. Також уже не обов'язково проводити очні опитування (анкетування) досліджуваних, для цих потреб можна використати різноманітні цифрові засоби та спеціалізоване програмне забезпечення, щоб отримати потрібні кількісні результати для проведення соціологічних, психологічних та педагогічних досліджень. Скоротився час для підготовки та опублікування результатів досліджень у вигляді наукових публікацій. Для цього є спеціалізовані наукові, зокрема електронні, видання та все більшої популярності набувають інструменти відкритої науки, які описано в документі «Відкриті інновації, Відкрита наука, Відкритість до світу – візія для Європи» [2]: Research Gate, Academia.edu, Mendeley, Figshare, F1000Research. Також до інструментів (сервісів) відкритої науки належать електронні відкриті архіви (bioRxiv; arXiv, CERN document server, EconStor) та наукометричні бази даних (Scopus, Web of Science).

Цифрові технології прискорили й полегшили інтеграційні процеси в науковій діяльності. Зокрема не є проблемою співпрацювати з дослідниками з різних країн світу, знаходячись за тисячі кілометрів один від одного; ознайомлюватись з науковими публікаціями, написаними будь-якою мовою. Разом з тим такі тенденції розмивають межі єднання з власною науковою установою та національною науковою спільнотою, а також відчуття необхідності бути частинкою її культури. Зараз в Україні наростає наукова криза, пов'язана зі скороченням кількості молодих учених у наукових установах (що підтверджується статистичними даними Комісії по роботі з науковою молоддю Національної академії наук України), що породжує брак національного наукового потенціалу країни. Це вимагає невідкладних соціально-психологічних заходів до проблеми адаптації молодих дослідників у суспільстві, підтримки та стимулювання їх наукової кар'єри, що перебуває у складних трансформаційних умовах і потребує докорінних змін, зокрема і в науковій діяльності.

У цьому розумінні видається важливим формування почуття власності аспіранта чи молодого вченого, що є вагомим чинником забезпечення психологічного благополуччя молодого вченого в науковій установі, його задоволеність своєю кар'єрою та в перспективі розвиток і професійна реалізація. Як стверджують дослідники цього феномену, сформоване почуття власності щодо своєї організації чи компанії позитивно впливає на рівень задоволеності життям та ефективність співробітників [3], [4]. Почуття власності визначається як суб'єктивне емоційне переживання людини щодо належності їй певних об'єктів власності, що зображує зміст та значення, яке мають для неї реальні або абстрактні, конкретні або узагальнені об'єкти власності, тобто все те, що може назвати своїм [5]. У цьому контексті можемо говорити про «мою установу», «моє робоче місце», «мою наукову працю», «мої матеріали» тощо. Сформоване почуття власності щодо наукового середовища визначатиме рівень задоволеності молодого вченого, його залученість до діяльності

установи й наукової діяльності, успішну інтеграцію в науковий простір, самооцінку молодого вченого та відчуття відповідальності, прагнення змін щодо установи, що так само сприяє підвищенню мотивації до праці та лояльності до управління установою. Позитивна психологічна власність тягне за собою взаємність між установою та співробітником.

Разом з тим питання формування почуття власності та підтримки психологічного благополуччя молодого вченого є маловивченим. Актуальність теми зумовлена потребою соціально-психологічної підтримки молоді у науковій сфері, якій загрожує поступове зникнення без належного поповнення інтелектуального ресурсу. Уже давно визріла потреба в підвищенні привабливості та статусу професії науковця, сприянні розкриттю наукового потенціалу молодого дослідника та створенні для нього конкурентоспроможних умов кар'єрного розвитку.

З огляду на це важливим є дослідження ролі цифрових технологій у формуванні почуття власності молодих учених і аспірантів як творців наукового продукту та популяризаторів наукових досягнень. Також потребують розроблення рекомендації для керівників та управлінців освітньої та наукової галузей щодо напрямів соціально-психологічних підтримки й стимулювання розвитку наукової кар'єри молоді, використання цифрових технологій для соціально-психологічної підтримки молодих дослідників та формування їхнього почуття власності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Після опрацювання наукової літератури, визначено, що різні аспекти застосування цифрових технологій для проведення наукових досліджень та організації освітнього процесу розглянуто у роботах учених Авіді І., Пейнтера М., Вуйошевича Т.[6], Тай М., Ширана Н., Каммінгса Д. [7], Бикова В., Спіріна О. [8]**Error! Reference source not found.**, Іванової С. [9], Лупаренко Л. [10], Пінчук О. [11], Осадчого В. [12] та в попередніх публікаціях авторів даної статті [13],[14].

Колективом авторів [8] описано застосування відкритих цифрових систем для оцінювання результатів науково-педагогічних досліджень. Івановою С. [9] досліджено особливості використання системи EPrints як засобу інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності в галузі педагогічних наук. Лупаренко Л. [10] виконано порівняльний аналіз програмного забезпечення для випуску науково-освітніх видань. У колективній публікації [13] проаналізовано проблему використання хмаро орієнтованих систем відкритої науки у вітчизняному освітньому просторі. Також у цих дослідженнях зроблено акцент на важливості розвитку цифрової, інформаційно-комунікаційної, інформаційно-дослідницької компетентностей наукових і науково-педагогічних працівників.

У колективному дослідженні [1] представлено модель використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників та подано тлумачення поняття «інформаційно-дослідницької компетентності», що визначається як уміння з використанням цифрових технологій здійснювати пошук, збирання, опрацювання, аналіз та представлення наукових даних відповідно до методології наукового дослідження, комунікацію, співробітництво та навчання інших, уміння використовувати сервіси електронних науково-освітніх систем для інформаційно-аналітичної підтримки наукових досліджень, моніторингу та оцінювання наукових результатів, продукування нових суспільно значущих знань з метою впровадження їх в освітню та наукову практику. Осадчий В. та Сердюк І. у публікації [12] наголошують на тому, що персональний сайт є важливим засобом формування цифрового іміджу науково-педагогічного працівника.

Дослідження Авіді І., Пейнтера М., Вуйошевича Т. (Awidi I., Paynter M., Vujosevic T.) [6] пов'язано з представленням позитивного досвіду використання

соціальної мережі Facebook у навчанні студентів. У публікації Тай М., Ширан Н. та Каммінгса Д. Дж. (Thai M., Sheeran N., Cummings D.J.) [7] визначено вплив груп Facebook на формування соціальних зв'язків та результати навчання у закладах вищої освіти. У роботі Пінчук О. [11] виконано історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій та перспектив їх використання для навчання. Тобто у цих дослідженнях доведено переваги застосування електронних мереж для освітніх та наукових цілей.

Підготовка аспірантів і докторантів була предметом дослідження: Джоеллен Е. [15], Рейман К. [15], Діффендерфер С. [15], Стідхем А. [15], Мюллер М. [16], Коуен Р. [16], Барнард Х. [16], Регейло І. [17], Полякова Г. [18], Карамушка Т. [19]. Особливості застосування цифрових технологій у підготовці наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації розглядали Староста В. [20], Спірін О. [21], Кемаль Ф.Е. [22], Осма І. [22], Радід М. [22], Топольник Я. [23], [24], Ніколаєва С. [25], Коваль Т. [25] та ін. Карамушка Т. виокремлює чотири типи професійної кар'єри аспірантів: «соціально-галузевий»; «вітчизняно-міжнародний»; «професійно-посадовий»; «стабільно-динамічний», в основу яких покладено соціальні та внутрішньо-організаційні критерії аналізу побудови кар'єри молодими вченими і аспірантами [19].

У питаннях психології власності сучасні дослідники розглядають зокрема почуття власності як засіб підвищення мотивації персоналу організації та практичні аспекти ставлення до власності представниками різних соціально-професійних груп (Журавльов А. [26], Пірс Джон Л. [27], Чень З., Ши Т., Чжан Л., Чжу П., Ден М., Хуан С., Ху Т., Цзян Л., Лі Дж. [28]).

Ряд сучасних дослідників наголошують на важливості «почуття власності» для ефективності організації та мотивації і задоволеності самих співробітників. Результати досліджень демонструють позитивні зв'язки між психологічною власністю щодо організації (за Пірсом Дж. [26]) та ставленням працівників, їхньою організаційною лояльністю, задоволеністю роботою, самооцінкою в професійній сфері та робочою поведінкою, зокрема результативністю [5]. Почуття власності науковців щодо власного університету чи наукової установи або навіть наукової спільноти загалом впливає на визначення і становлення їх настанов і поведінки щодо цієї організації. Вважаємо, що формування почуття власності аспірантів і молодих учених стимулюватиме ефективність їх наукової діяльності, формуватиме прив'язаність і відчуття належності до закладу вищої освіти чи наукової установи та визначатиме ефективність їх діяльності.

Дослідники феномену почуття власності стверджують, що це сформоване почуття сприяє вищому рівню залученості особи до діяльності, а відтак і підвищенню рівня мотивації та психологічного благополуччя співробітників.

Бурке П. та Червен С. наголошують, що підвищення психологічного благополуччя зменшує соціальну напругу, запобігає виникненню стресових станів та порушення поведінки, збільшуючи загальний рівень якості життя. Виникнення таких позитивних ефектів стають можливими через розвинену соціальну мережу взаємозв'язків та соціальну інтеграцію через ці зв'язки з іншими; через можливості отримувати ресурси для самореалізації та здійснення особистісно значущої діяльності; через побудову чіткої стратегії і лінії поведінки [29]. Ріфф К. у своїй теорії визначає «психологічне благополуччя» як складний, інтегральний феномен, що характеризує позитивне функціонування особистості та виражається в суб'єктивному відчутті задоволеності життям, реалізації власного потенціалу і залежить від суб'єктивної якості комунікацій особистості з оточуючими. До шестикомпонентної моделі психологічного благополуччя належать: самоприйняття (позитивна оцінка себе і свого життя); контроль над обставинами (здатність керувати своїм життям); позитивні стосунки з

іншими; наявність мети в житті (набуття спрямованості в житті та сенсу); особистісне зростання та автономія (здатність слідувати своїм цінностям і переконанням) [30]. Титаренко Т. [31], [32] вважає, що необхідною умовою збереження особистісного здоров'я є тісний зв'язок з відчуттям суб'єктивного благополуччя, задоволення життям, переживанням щастя, здатність і готовність особистості до творчого конструювання власного життя. Основними індикаторами здорової особистості (а відтак особистості, що є носієм психологічного благополуччя) є насамперед цілісність, потреба в самореалізації та здатність до саморегуляції.

Науковці пов'язують суб'єктивне благополуччя з поняттям життєвої успішності [29]-[33]**Error! Reference source not found.**. Вони розглядають суб'єктивне благополуччя як узагальнений психологічний показник, який відображає задоволеність особистості власним життям, переживання позитивних емоцій, щастя і соціальну впевненість. Життєва успішність часто залежить від усвідомлення своїх результатів у важливих для особистості сферах життєдіяльності, оцінки цих результатів як значущих. Цей стан супроводжується переживанням суб'єктивного благополуччя, задоволення життям, відчуттям авторства і сенсу життя, самоздійснення тощо. Автори зазначають, що суб'єктивне благополуччя складається щонайменше з двох компонентів: гедонічного благополуччя (щастя, задоволення, насолода) і евдомонічного благополуччя (тобто досягнення мети). Проте в українському науковому просторі це питання є ще маловивченим і тому перспективним.

Разом з тим подальших досліджень потребує визначення ролі цифрових технологій у формуванні почуття власності як чинника психологічного благополуччя молодих учених. Також необхідно описати напрями формування почуття власності молодих учених та аспірантів і можливі цифрові засоби.

Мета статті – обґрунтувати роль цифрових технологій у формуванні почуття власності молодого вченого та аспіранта як творців наукового продукту та популяризаторів наукових досягнень.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Для даного дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних методів, а саме: аналіз наукової літератури та законодавчих документів; термінологічний аналіз для опису основних понять; систематизацію та узагальнення для добору цифрових систем; опитування (анкетування) для визначення рівня сформованості почуття власності українських молодих учених (за шкалою «Психологічна власність щодо організації» («Psychological Ownership for the Organization», L. Van Dyne, J. Pierce)) та психологічного благополуччя (за методикою "Шкала психологічного благополуччя" (К. Ріфф); методи математичної статистики: контент-аналіз відповідей молодих учених на відкриті питання опитування; порівняльний та кореляційний аналіз; контент-аналіз сторінок у соціальних мережах Рад молодих учених і окремих дослідників.

Ідея статті належить Губеладзе І. та Яцишин А. Губеладзе І. обґрунтовано проблему формування почуття власності молодих учених у науковому середовищі, її взаємозв'язок з рівнем психологічного благополуччя, проведено, описано і представлено результати емпіричного дослідження серед молодих учених та здійснено остаточне редагування наукової публікації. Аналіз нормативних документів, досвіду діяльності Ради молодих учених різного рівня, формулювання мети дослідження, обґрунтування використання відповідних цифрових технологій для формування почуття власності молодих учених у науковій спільноті здійснено Яцишин А. та Сухіх А.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Формування почуття власності молодих учених як чинника підвищення ефективності та задоволеності науковою діяльністю

Одним з напрямів підвищення мотивації молодих учених та аспірантів до наукової діяльності та відчуття їх психологічного благополуччя є формування почуття власності або психологічної власності щодо установи, у якій вони працюють чи навчаються [3], [4]. До прикладу, Пірс Дж., Костова Т. та Діркс К. розглядають психологічну власність як когнітивно-афективний конструкт, що будується на основі почуття, переживання, які має особа до певних об'єктів власності, які так само можуть бути як матеріальними («мій кабінет», «мій ноутбук», «моя дисертація», «моя стаття», «моя монографія»), так і нематеріальними («мій колега», «моє робоче місце», «моя лабораторія», «моя публікація») і навіть абстрактними («мій досвід», «мої знання», «моя наукова школа») [3], [4]. Почуття власності розуміється нами як соціально-психологічний феномен, як суб'єктивне емоційне переживання людини щодо належності їй певних об'єктів власності, що показує зміст та значення, яке мають для неї реальні або абстрактні, конкретні або узагальнені об'єкти власності, тобто все те, що вона може назвати своїм [5]. Таке переживання є міцно пов'язаним з особистістю людини й розвиває у неї відчуття власної гідності та віру у власні сили [34]**Error! Reference source not found.**. Олкер К., Ван Зіл Л. та Ван дер Ваарт Л. пропонують технології позитивного впливу на підвищення почуття власності. Зокрема вони наголошують, що втручання, спрямовані на підвищення почуття власності щодо своєї установи чи робочої команди, є необхідними для створення та підтримки високої продуктивності, оптимізації індивідуальних та колективних зусиль і збереження найвищих талантів [35].

Пікфорд Х.С., Джой Г., Ролл К. визначають заохочувальні та знеохочувальні фактори, що відповідно стимулюють чи стримують розвиток почуття власності до організації: *контроль над об'єктом власності* (надання можливості для самостійності та контролю за своєю науковою діяльністю/централізація або надмірна формалізація трудової діяльності); *інтимне знання* (можливості більше дізнатися про проєкт, дослідну команду чи заклад вищої освіти, зокрема обмін інформацією/сильна ієрархія або відсутність прозорості, що заважає особі відчувати зв'язок з місією організації); *самоінвестування* (можливість інвестування власного часу, унікальних навичок, ідей, що стимулює прояв творчості та самостійності/рутинні завдання з обмеженою можливістю прояву особистого стилю та ініціативи); *підзвітність/очікувані права та обов'язки* (інформування та надання права голосу у прийнятті рішень/відсторонення співробітників від процесу прийняття рішень та важливої стратегічної інформації) [27], [36]. Цей об'єкт несе на собі відбиток особистого «Я», і його втрата або ушкодження рівнозначні завданню шкоди особистості. Особа, сприймаючи об'єкти своєї власності як продовження свого «Я», прагне до постійного їх збільшення і накопичення.

Формування почуття власності вчених чи аспірантів, які тільки розпочинають свій науковий шлях, щодо своєї установи, результатів своєї наукової діяльності, наукової спільноти загалом сприятиме підвищенню можливостей їх успішної реалізації в цій установі та науковій сфері загалом. За таких умов співробітники менше керуються правилами і вказівками згори, а більше власними особистими цінностями, і вони найчастіше приймають зважені, оптимальні рішення, навіть якщо над ними немає контролю інших. Наукові та науково-педагогічні працівники, які працюють у закладах вищої освіти чи наукових установах (психолого-педагогічного напряму), займаються науковою роботою, проте не завжди молоді вчені, а особливо аспіранти, активно

залучені до цієї діяльності. Вважаємо, що до більшості видів робіт потрібно активно залучати молодих учених і аспірантів, що сприятиме привнесенню «свіжих» та сучасних ідей у розв'язання наукових проблем та буде формувати у них почуття власності як чинника психологічного благополуччя, що так само має позитивно відзначиться на діяльності установи чи закладу. Про це також зазначено в оновленому законодавстві України [37], де вказано, що представники Ради молодих учених чи інших об'єднань молодих дослідників та аспірантів з правом голосу обов'язково мають бути у складі Вченої ради закладу вищої освіти/наукової установи чи відповідного колегіального органу.

Окремий напрям прояву почуття власності науковця – це ставлення до власної наукової продукції. Особливо гостро це переживання виявляється у зв'язку з випадками недотримання правил академічної доброчесності, підлеглої позиції аспіранта чи молодого вченого щодо старших колег, а також з поширенням політики відкритої науки. Експерти cOAlition S (https://www.coalition-s.org) проводять спеціальні вебінари, зокрема з фокусом на молодого вченого, з метою роз'яснення стратегії збереження авторських прав у відкритих публікаціях.

Отже, сформоване почуття власності у молодих дослідників щодо власної установи чи наукової сфери загалом є міцним фундаментом для їх успішності й кар'єрного зростання, оскільки надає відчуття автономії. Замість надмірного контролю вони можуть зосереджуватись на тому, що потрібно установі в цілому, а не лише на тому, що від них вимагається. Це відбувається завдяки відчуттю «залученості до життя» установи та успіху команди.

3.2. Діяльність Рад молодих учених у контексті формування почуття власності молодих дослідників з використанням цифрових технологій

Відповідно до результатів опитування, що було проведено у 2020 р. серед молодих учених з різних куточків України за ініціативи Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України (керівник проєкту – Губеладзе І. Г.) (n=653 особи віком від 21 до 35 років), було визначено, що рівень психологічного благополуччя суттєво залежить від сукупності факторів (Рис.1).

Для вивчення рівня прояву почуття власності щодо наукового середовища було використано шкалу «Psychological Ownership for the Organization» (L. Van Dyne, J. Pierce [38]), при визначенні психологічного благополуччя було використано методику "Scales of psychological well-being" (C. Ryff [30]), а для вивчення суб`єктивного рівня задоволеності науковою кар`єрою було розроблено авторську анкету. Так було визначено, що середній рівень прояву почуття власності щодо наукової спільноти становить 4,72. За результатами проведеного кореляційного аналізу було зафіксовано позитивний зв'язок між рівнем прояву почуття власності та рівнем задоволеності науковою діяльністю (r=0,49, p≤, 001), а також рівнем психологічного благополуччя (r=0,42, p≤, 001).

Також було проведено кореляційний аналіз рівня психологічного благополуччя молодих учених з рядом факторів, які вони виокремили як значущі. З'ясовано, що існує тісний прямий зв'язок між психологічним благополуччям і відчуттям ефективності та потрібності власної наукової діяльності (r=0,36, p≤ ,01), ефективними комунікаціями з іншими молодими вченими (r=0,29, p≤ ,01), рівнем залученості до діяльності Рад молодих учених як на місцях, так і на Всеукраїнському чи європейському рівнях (r=0,32, p≤ ,01 та r=0,21, p≤ ,01 відповідно), цифровою грамотністю, умінням користуватися відповідним програмним забезпеченням (r=0,25, p≤ ,01), позитивною оцінкою іншими твоїх наукових здобутках (r=0,23, p≤ ,01), фінансових можливостях

(r=0,21, p≤ ,01).

Рис. 1. Кореляційна плеяда взаємозв'язків рівня психологічного благополуччя молодого вченого від різних чинників

На тлі збідніння і знецінення наукового потенціалу країни, посилення міграційних процесів серед українських учених і їх відтоку за кордон спільнота молодих учених і аспірантів гостро відчуває вразливість та особистісне неблагополуччя. Серед проблемних питань, які змушують молодих учених покидати науку, окрім браку гідної фінансової підтримки та відповідної дослідницької інфраструктури, є невпевненість у виборі професії, відчуття нестабільності та неконтрольованості щодо особистісного і професійного майбутнього, проблеми в комунікації та побудові розгалуженої системи соціальних зв'язків з іншими науковцями, зокрема ефективної комунікації з науковим керівником, втрата інтересу до наукової діяльності, невміння тримати баланс у системі «сім'я, приватне життя – робота», брак академічної мобільності та знецінення результатів наукової діяльності з боку держави та суспільства, зокрема й професійної спільноти. І як наслідок – відчуття життєвої неуспішності. Усе це відображається на рівні психологічного благополуччя чи неблагополуччя молодих дослідників, а відтак і на якості їх роботи та рівні вмотивованості.

Серед іншого до найактуальніших проблем, що турбують молодих учених, опитані зазначили: 1) обмеженість фінансових ресурсів (85,7%), 2) низький соціальний статус молодих науковців, незалученість, непотрібність у науковій установі (69,9%), 3) стан розвитку науки в Україні загалом (62,7%), 4) обмежений доступ до своїх лабораторій (61%), 5) вільний доступ до іноземних бібліотек і баз даних (57,1%), 6) вимушена зайнятість молодого вченого в кількох організаціях (51,4%), 7) брак мотивації (39,3%), 8) відсутність в організації можливостей для кар'єрного зростання (32,2%), 9) обмеження наукової діяльності через карантин (22,9%), 10) ефективні комунікації з іншими науковцями (22,7%), що представлено на Рис.2.

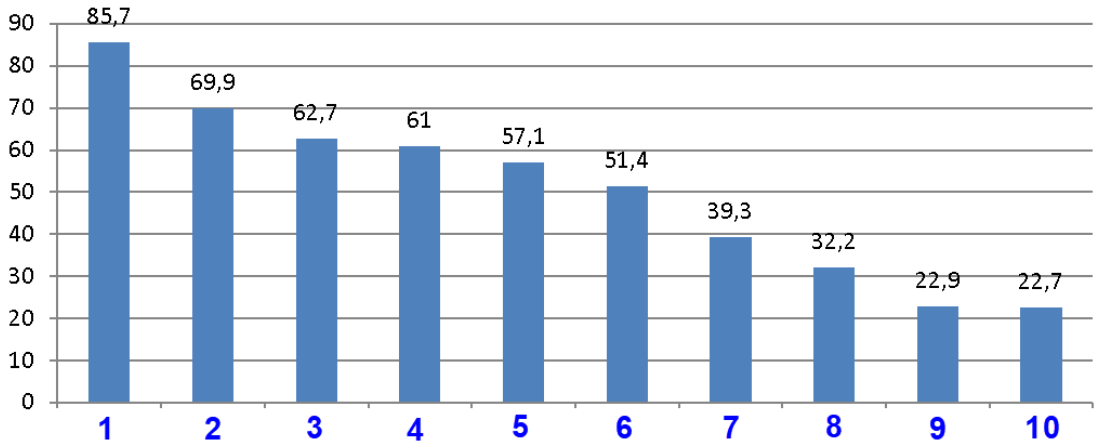

Рис. 2. Найактуальніші проблеми, що турбують молодого вченого

Як підтверджують результати дослідження (Рис.1 і Рис.2), важливим аспектом у підготовці аспірантів і становленні молодого вченого є діяльність різноманітних об'єднань молоді, зокрема Рад молодих учених. Діяльність молоді в межах Рад молодих учених є шляхом, який дозволяє почути голос молодих дослідників у закладах вищої освіти, наукових установах як на національному, так і на та міжнародному рівнях. Особливостями роботи Рад молодих учених є те, що вони забезпечують умови для подальшого кадрового розвитку установи, у якій функціонують; сприяють соціальній, психологічній та матеріальній підтримці молодих учених та аспірантів; є середовищем для об'єднання зусиль та згуртованої співпраці на основі партнерства; сприяють розвитку лідерських та організаторських якостей; сприяють розвитку цифрової компетентності [14].

Для наукової молоді України створення і діяльність Рад молодих учених стало платформою для об'єднання зусиль та згуртованої співпраці на основі партнерства, а не конкуренції. Така взаємодія формує бажання не просто прямувати за лідером, а перебувати у співпраці й мати можливість самому стати лідером. Молодий учений – це не тільки вікова категорія. Це важливий етап становлення науковця, коли виникає більше запитань, ніж відповідей. І на цьому етапі важливою є підтримка більш досвідчених колег, але не з позиції авторитарності чи домінування, а з позиції партнерства, щоб спрямувати молодого вченого не лише на вдосконалення того, що вже існує, а на пошук нестандартних рішень, створення унікального продукту, зазначено у попередніх публікацій однієї з авторок даної статті.

На прикладі діяльності Ради молодих вчених Національної академії педагогічних наук України, яка є колегіальним виборним дорадчим органом НАПН України, що об'єднує молодих учених підвідомчих наукових установ НАПН України, розглянемо можливості залучення та активізації наукової молоді цифровими засобами. З моменту створення Ради у 2016 р. на сторінці Ради молодих вчених НАПН України у Facebook постійно висвітлюються дані про різноманітні заходи для молодих учених, публікуються новини та фотозвіти із заходів, у яких беруть участь члени Ради. Також створено Youtube-канал для презентації діяльності та розміщення записів з різних заходів, що були організовані Радою.

Аналіз наукових публікацій і власний досвід роботи дозволив виокремити кілька напрямів застосуванням цифрових технологій для формування почуття власності як чинника психологічного благополуччя молодих учених та аспірантів.

І. Для забезпечення ефективності роботи Ради молодих учених важливо, щоб була окрема сторінка на офіційному сайті установи, при якій функціонує дана рада. На цих

сторінках мають бути розміщені мінімальні відомості: список членів Ради молодих учених, Положення про діяльність, плани, звіти про роботу та обов'язково подано посилання на інші сторінки Ради молодих у різних соціальних медіа (Facebook, Twitter, YouTube та ін.). Розміщення таких відомостей стосовно діяльності молодіжних об'єднань підтверджує їх приналежність до наукової спільноти, підвищує значущість здійснюваної діяльності.

ІІ. У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства будь-хто може обирати для себе зручні засоби та умови для комунікації, самоосвіти, проведення досліджень чи поширення власних напрацювань. Сьогодні саме електронні соціальні мережі, завдяки зручності їх інструментів і сервісів, стали основними для швидкого зворотного зв'язку з громадськістю. Електронні соціальні мережі є зручним засобом взаємодії між дослідниками з різних країн. Тепер простіше і швидше можна обмінюватись досвідом і розповсюджувати результати досліджень, спостерігати за реакціями учасників на обговорення чи відомості про певні питання, запрошувати охочих для участі в різноманітних наукових заходах тощо [14]. Тому важливо мати сторінку «Ради молодих учених» у соціальних мережах для забезпечення діяльності та комунікації з молодими вченими і аспірантами.

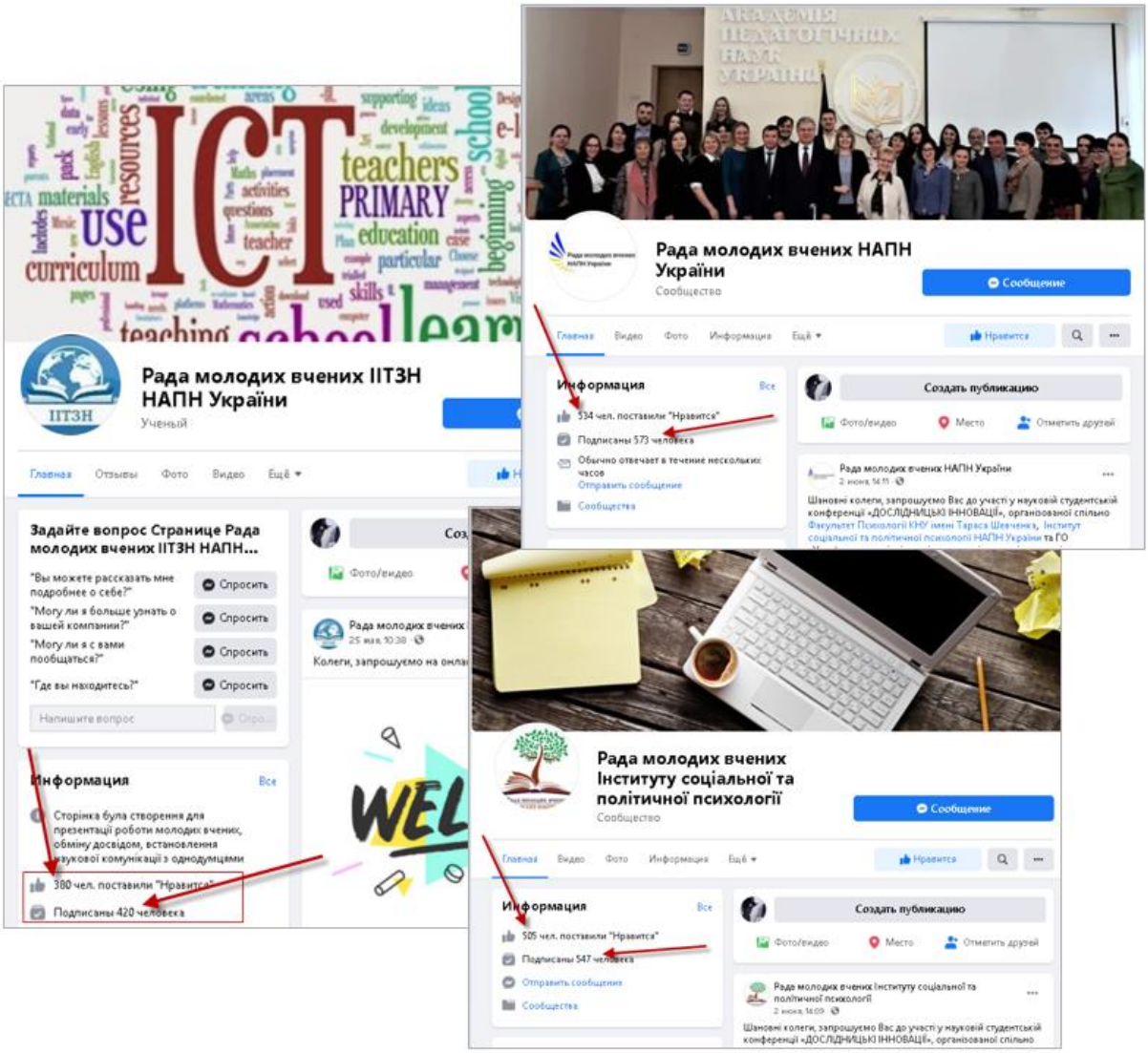

Рис.3. Сторінки Рад молодих учених у Facebook станом на травень 2021 р.

До прикладу, на рис. 3 представлено сторінки «Ради молодих вчених НАПН України», «Ради молодих вчених Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України» та сторінку «Ради молодих вчених Інститут соціальної і політичної психології НАПН України» у Facebook і показано кількість підписників цих сторінок станом на 2021 р.

Станом на травень 2021 р. на сторінку Ради молодих вчених НАПН України підписано 573 особи, а на сторінці РМУ при МОН, до прикладу, понад 7 тис. осіб. Так, сервіси мережі Facebook, дозволяють розмістити на сторінці Ради молодих учених при МОН України (https://www.facebook.com/youngscientists.ua) відеозаписи з різних подій і заходів, створювати окремі сторінки з різними «Заходами/подіями», розміщувати фото, роботи, пости та повідомлення, а також отримувати статистичні звіти щодо різних аспектів функціонування сторінки (кількість «вподобань», кількість підписників сторінки, розподіл користувачів сторінки за статтю, віком та інше). Також на сторінці Ради молодих учених можна розміщувати пости про діяльність інших організацій і цікаві заходи для молодих учених; поширювати наукові результати молодих учених, розміщуючи посилання на них чи оголошуючи, де їх можна переглянути чи завантажити. Відзначимо, що в авторів даної статті є досвід створення закритих груп у Facebook для обговорення важливих проблемних питань, для спільної роботи над певними проєктами документів та ін.

ІІІ. Для розширення каналів комунікації, популяризації та презентації наукової діяльності, організації тематичних груп Радам молодих учених варто створити сторінки в різних соціальних медіа (Twitter, Instagram, YouTube та ін.). У [14] зазначено, що за допомогою соціальних медіа (Facebook, Instagram, YouTube та ін.) може бути здійснено значний інформаційний вплив на аспірантів, молодих учених і широку громадськість, що призведе до розширення свідомості, зміни ставлення громадськості до вчених і результатів наукових досліджень, сприятиме популяризації наукових здобутків і науки серед молоді.

Створення аспірантами та молодими вченими постів стосовно різних аспектів власних досліджень чи роздуми щодо певних суспільних проблем і розміщення їх на особистих сторінках чи сторінках Рад молодих учених у соціальних мережах, по факту є свого роду закріплення чи фіксація свого авторства щодо розміщеного матеріалу, що певною мірою, можна прирівняти до розміщення тез доповідей у збірниках матеріалів конференції. Також організовуючи та проводячи певні наукові, навчальні чи презентаційні заходи (вебінар, презентацію, конференцію тощо) молодий учений чи аспірант формує і посилює почуття власності щодо нематеріальних об’єктів, а також щодо власної установи, якщо вказує на свою приналежність до неї. Саме залучення молодого вченого до діяльності Рад молодих учених певною мірою допомагає молодим дослідникам і аспірантам у розв'язанні соціально-психологічних проблем і є середовищем для розвитку цифрової, наукової, лідерської, організаторської та комунікативної компетентностей.

3.3. Рекомендації щодо застосування цифрових технологій для формування почуття власності як чинника психологічного благополуччя молодих учених та аспірантів

У результаті аналізу наукової літератури та власного досвіду було сформульовано рекомендації для формування і посилення почуття власності серед аспірантів і молодих учених цифровими засобами:

1. *Поглиблювати знання аспірантів і молодих учених про організацію, її історію, наявний стан справ.* Важливим є проведення різноманітних заходів (формальних і

неформальних), що сприятимуть заглибленню в діяльність установи, поглибленню знань про її історію, здобутки, знайомству з колективом. Це посилить почуття власності щодо установи. З цією метою можна застосовувати цифрові технології, а саме: сайт установи, YouTube-канал установи, сторінки у Facebook, Twitter та ін.

2. *Залучати аспірантів і молодих учених до розробки стратегії та цілей розвитку установи, планування її діяльності.* Традиційно керівництво організації керує баченням розвитку організації, нав'язуючи свої правила, норми, цінності співробітникам за ієрархічним принципом згори донизу. Однак коли співробітники на всіх рівнях сприяють формуванню візії установи, досягненню її цілей, почуття власності розвивається значно сильніше. Можна залучати аспірантів і молодих учених на різних рівнях до мозкових штурмів, визначення бачення та цінностей, які, на їх думку, повинні сприяти подальшому розвитку установи. З цією метою можна застосовувати цифрові технології, а саме: сайт установи, сторінки у Facebook, Twitter. Наприклад, Google Календар, до якого зробити спільний доступ для працівників установи та аспірантів можна застосовувати для оптимального планування різних наукових і навчальних заходів, щоб не виникало збігів, і щоб всі були вчасно і заздалегідь проінформовані. Застосовуючи Google Документи можна спільно працювати над розробкою стратегії розвитку установи, планом заходів та ін. Групи у Viber та Telegram варто застосовувати для оперативного інформування працівників і аспірантів установи про термінові заходи, наради, привітання, обговорення і планування діяльності.

3. *Надання аспірантам і молодим ученим автономії у їхніх ролях.* Для того, щоб співробітники мали сильне почуття власності щодо своєї установи, надзвичайно важливо, щоб вони мали контроль перш за все за виконанням власних ролей, де і як вони виконують свою роботу і за необхідності консультуватися з керівником щодо кожного окремого рішення. Збільшення автономності призводить до збільшення рівня задоволеності роботою, посилення відчуття життєвої та професійної успішності, а відтак і бажання професійного зростання. Звичайно, є питання винятково для розгляду керівництвом, але є багато інших завдань, з якими краще впораються співробітники, які є дотичними до ситуації й безпосередньо в неї занурені. Саме організація і забезпечення діяльності Рад молодих учених є гарним прикладом такої автономності, де всі основні ролі виконують аспіранти та молоді вчені, тим самим розвиваючи в собі лідерські, організаторські якості та формуючи й посилюючи почуття власності. Для забезпечення діяльності Рад молодих учених можна застосовувати такі цифрові технології: сайт установи, сторінки в соціальних мережах: Facebook, Instagram, канал YouTube, е-пошта, Google Форм, Telegram, Viber, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams та ін.

Наголосимо, що почуття власності неможливо сформувати за короткий період. Для цього потрібні місяці й навіть роки, мало того, така політика установи має бути постійною, а не ситуативною, і проявлятись у різних сферах діяльності установи.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Цифрова трансформація суспільства вплинула на розвиток і появу цифрової відкритої науки та зміну в діяльності сучасних дослідників. Сьогодні виконання науково-дослідної роботи з використанням цифрових технологій систем є потужним допоміжним інструментом, а в окремих випадках і основним засобом для здійснення дослідження, особливо психолого-педагогічного напрямку.

Результати проведеного опитування молодих учених підтвердили позитивний взаємозв'язок між рівнем прояву почуття власності, рівнем задоволеності науковою

діяльністю, психологічним благополуччям і відчуттям ефективності й потрібності власної наукової діяльності.

Для забезпечення подальшого кадрового розвитку установи чи закладу важливим є залучення талановитої молоді до навчання в аспірантурі і її подальшої роботи в організації. Важлива роль у цьому належить Радам молодих учених, що створюються при наукових установах, закладах вищої освіти та при обласних державних адміністраціях. Особливостями роботи Рад молодих учених є те, що вони сприяють соціально-психологічній, інформаційній і комунікаційній підтримці аспірантів та молодих учених; є середовищем для об'єднання зусиль та згуртованої співпраці; спонукають розвиток лідерських та організаторських задатків та цифрової компетентності аспірантів і молодих учених.

Підтверджено, що цифрові технології підсилюють комунікативну активність дослідників з різних міст, регіонів і навіть країн, що позитивно впливає і на психологічне благополуччя молодих дослідників і забезпечує їх ефективне функціонування, що, зі свого боку, сприяє формуванню і посиленню почуття власності молодого ученого щодо наукового середовища та академічної діяльності. Встановлено, що напрямами застосування цифрових технологій для забезпечення діяльності молодого вченого зокрема й у форматі Рад молодих учених є: презентація діяльності (сторінка на сайті установи, де функціонує об'єднання, канал YouTube, сторінки в соціальних мережах: Facebook, Instagram); проведення анкетувань, опитувань (е-пошта, Telegram, Google Форм, Facebook та ін.); організація і проведення заходів (Facebook, Google Форм, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams та ін.); організації роботи тематичних робочих груп, проведення робочих засідань (Viber, Telegram, Facebook, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams та ін.).

Розроблено такі рекомендації для формування і посилення почуття власності серед аспірантів і молодих учених із застосуванням цифрових технологій:

1. Поглиблювати знання аспірантів і молодих учених про організацію, її історію, наявний стан справ можна із застосуванням сайту установи, YouTube-каналу установи, сторінки установи у Facebook, Twitter та ін.

2. Залучати аспірантів і молодих учених до розробки стратегії та цілей розвитку установи, планування її діяльності варто із застосуванням Google Календаря, Google Документів, Viber, Telegram та ін.

3. Надавати аспірантам і молодим ученим автономію у їх ролях можна із застосуванням Facebook, Instagram, е-пошти, Google Форм, Telegram, Viber, YouTube каналу установи, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams та ін.

Отже, важливим для формування почуття власності аспірантів і молодих учених є застосування цифрових технологій. Створення системи соціально-психологічного супроводу аспіранта і молодого ученого для входження у наукове середовище позитивно позначиться на рівні психологічного благополуччя молодих дослідників та на забезпеченні можливостей побудови ними успішної наукової кар'єри та підвищенні відчуття життєвої успішності.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження особливостей застосування цифрових технологій у підготовці та підвищенні кваліфікації психологів та соціальних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] О.М. Спірін, С.М. Іванова, А.В. Яцишин, Л.А. Лупаренко, А.Ф. Дудко, А.В. Кільченко. Модель використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників. *Інформаційні*

технології і засоби навчання, №3(77), с. 302-323, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua-/index.php/itlt/article/view/3985/1658.

[2] Open Innovation, Open Science and Open to the World – a vision for Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 108 p, 2016.

[3] J.L. Pierce, T. Kostova & K.T. Dirks. The state of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology*, vol 7(1). doi: 10.1037//1089-2680.7.1.84

[4] L. Van Dyne, J. L. Pierce. Psychological ownership and feelings of possession: Three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, vol. 25(4), pp. 439–459, 2004.

[5] І.Г. Губеладзе. Почуття власності як соціально-психологічний феномен: концептуалізація поняття. *Наукові студії із соціальної та політичної психології,* 43 (46), с. 141-148, 2019. doi: https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46)

[6] I. Awidi, M. Paynter, T. Vujosevic. Facebook group in the learning design of a higher education course: An analysis of factors influencing positive learning experience for students. *Computers & Education*. 129. p.106-121. 2019. doi:10.1016/j.compedu.2018.10.018

[7] M. Thai, N. Sheeran, D. J. Cummings. We're all in this together: The impact of Facebook groups on social connectedness and other outcomes in higher education. *The Internet and Higher Education, vol.* 40, pp. 44-49, 2019. doi:10.1016/j.iheduc.2018.10.001.

[8] В.Ю. Биков, О.М. Спірін, А.О. Білощицький, О.Ю. Кучанський, О.В. Діхтяренко, О.В. Новицький. Відкриті цифрові системи в оцінюванні результатів науково-педагогічних досліджень. *Інформаційні технології і засоби навчання,* №1(75), с. 294-315, 2020. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3589/1610.

[9] С.М. Іванова. Використання системи EPrints як засобу інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності в галузі педагогічних наук : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 317 с., 2015.

[10] Л.А. Лупаренко. Використання електронних журнальних систем відкритого доступу для випуску науково-освітніх видань: порівняльний аналіз програмного забезпечення. *Інформаційні технології і засоби навчання,* №5(25), 2011. [Електронний ресурс]. Доступно: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/573/449

[11] О.П. Пінчук. Історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій та перспектив їх використання у навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*, №4(48), с. 14-34, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1267/949

[12] В.В. Осадчий, І.М. Сердюк. Персональний сайт як засіб формування цифрового іміджу науково-педагогічного працівника. *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 1(69), с. 78-91, 2019.

[13] М.В. Мар'єнко, Ю.Г. Носенко, А.С. Сухіх. Розроблення проблеми використання хмаро орієнтованих систем відкритої науки у вітчизняному освітньому просторі. *Освітній дискурс*, № 10(27), 2020. doi: 10.33930/ed.2019.5007.27(10)-7

[14] Anna V. Iatsyshyn, Iryna H. Hubeladze, Valeriia O. Kovach, Valentyna V. Kovalenko, Volodymyr O. Artemchuk, Maryna S. Dvornyk, Oleksandr O. Popov, Andrii V. Iatsyshyn, A.E. Kiv. Applying digital technologies for work management of young scientists' councils. *Proceedings of the 8th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2020)*, Kryvyi Rih, Ukraine, December 18, 2020. CEUR Workshop Proceedings 2879, 124-154, 2021. [Електронний ресурс]. Доступно: http://ceur-ws.org/Vol-2879/paper04.pdf

[15] E. Joellen, K. Rayman, S. Diffenderfer, A. Stidham. Strategic innovation between PhD and DNP programs: Collaboration, collegiality, and shared resources. *Nursing Outlook*, vol. 4(64), 312-320, 2016.

[16] M. Müller, R. Cowan, H. Barnard. On the value of foreign PhDs in the developing world: Training versus selection effects in the case of South Africa. *Research Policy*, vol. 5(47), pp. 886-900, 2018.

[17] І. Регейло. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у XX – початку XXI століття. Монографія, 704 с, 2014.

[18] Г.П. Полякова. Деонтологічна підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі. Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, 20 с., 2011.

[19] Т.В. Карамушка. Типи професійної кар'єри аспірантів. *Проблеми сучасної психології,* №27, с. 182-197, 2015. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2015_27_18

[20] В.І. Староста. Ставлення аспірантів до комп'ютерно орієнтованого тестування результатів навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 82(2), с 215-230, 2021. doi: https://doi.org/10.33407/itlt.v82i2.3304

[21] О.М. Спірін, О.А. Одуд. Модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності доктора філософії на основі використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів Google

Scholar. *Інформаційні технології і засоби навчання,* №6(56), с. 204-218, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1489/1103.
[22] F.E. Kemal, I. Osma, M. Radid. Assensment Skills of Doctoral Students in ICT and Communication with Doctoral Training in Moroccan University. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 197, pp. 1591-1596, 2015.
[23] Л. Гаврілова, Я. Топольник, Є. Зарецька. Комп'ютерне тестування в системі моніторингу інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, №8(2), с. 5-18, 2018.
[24] Я.В. Топольник Система інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.10. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка», 635 с., 2019.
[25] С.Ю. Ніколаєва, Т.І. Коваль. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування науково-дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії. *Інформаційні технології і засоби навчання,* №2(70), с. 237-256, 2019. doi:10.33407/itlt.v70i2.2739.
[26] А.Л. Журавлев, В.П. Позняков. Экономическая психология: теоретические проблемы и направления эмпирических исследований. *Психология. Журнал ВШЭ,* №3, 2004. [Електронний ресурс]. Доступно: https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-psihologiya-teoreticheskie-problemy-i-napravleniya-empiricheskih-issledovaniy.
[27] John L. Pierce et al. Toward a Theory of Psychological Ownership in Organizations. *The Academy of Management Review*, vol. 26, №2, 2001, 298–310. [Електронний ресурс]. Доступно: https:// jstor.org/stable/259124.
[28] Z. Chen, T. Shi, L. Zhang, P. Zhu, M. Deng, C. Huang, T. Hu, L. Jiang, J. Li. Mammalian drug efflux transporters of the ATP binding cassette (ABC) family in multidrug resistance: A review of the past decade. *Cancer Lett*, 370(1), pp. 153-64, 2016. doi: 10.1016/j.canlet.2015.10.010.
[29] P.J. Burke, C. Cerven. Identity Accumulation, Verification, and Well-Being. *Identities in Everyday Life*, vol.17, 2019.
[30] C.D. Ryff. Scales of psychological well-being. University of Wisconsin, Institute on Aging: Obtained from Carol Ryff, 2008.
[31] Т.М. Титаренко. Способи підвищення психологічного благополуччя особистості, що пережила травму. *Психологія: теорія і практика*, №1, с. 112-119, 2018.
[32] Т.М. Титаренко. Психологічне благополуччя особистості у контексті посттравматичного життєстворення. *Особистість та її історія*, с. 102-112.
[33] S.A. Agu, B. E. Nwankwo. The Role of Psychological Wellbeing and Emotional Intelligence in Maintaining Healthy Interpersonal Relationship. *Nigerian Journal of Social Psychology*, vol. 2(1), 2019.
[34] Р. Пайпс. Собственность и свобода. М.: Московская школа политических исследований, 415 с., 2008.
[35] C. Olkers, L. Van Zyl, L. Van der Vaart, (Eds), Theoretical Orientations and Practical Applications of Psychological Ownership. Springer, 2017.
[36] H. C. Pickford, G. Joy, K. Roll . Psychological ownership: Effects and Applications. Oxford. 19, 2016.
[37] Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (з правками від № 1369-IX від 30.03.2021). [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.
[38] Linn Van Dyne, Jon L. Pierce. Psychological ownership and feelings of possession: three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior. Journal of Organizational Behavior. 2004. doi: //doi.org/10.1002/job.249.

Матеріал надійшов до редакції 18.05.2021 р.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЧУВСТВА СОБСТВЕННОСТИ У МОЛОДОГО УЧЕНОГО

Губеладзе Ирина Гурамовна
кандидат психологических наук, старший научный сотрудник
Институт социальной и политической психологии НАПН Украины, г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0001-8023-6408
irynagubeladze@gmail.com

Яцишин Анна Владимировна
кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник,
ГУ «Институт геохимии окружающей середы НАН Украины», г. Киев, Украина
Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0001-8011-5956
anna13.00.10@gmail.com

Сухих Алиса Сергеевна
кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник
Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, г. Киев, Украина
ORCID ID 0000-0001-8186-1715
salisam2005@gmail.com

Аннотация. Применение цифровых технологий существенно изменило специфику научно-исследовательской деятельности. Повышение собственной цифровой компетентности является важным для научных и научно-педагогических работников, аспирантов и докторантов, поскольку именно они осуществляют научные исследования, и популяризируют науку среди широкой общественности. Сейчас цифровые технологии являются эффективным средством не только для проведения, представления и внедрения результатов научных исследований в практику, но и для формирования чувства общности и чувства собственности молодого ученого по отношению к научному сообществу своего учреждения, страны и мира в целом и создание собственного научного продукта. Под чувством собственности мы понимаем субъективное эмоциональное переживание человека о принадлежности ему определенных объектов собственности, отражает содержание и значение, которое имеют для него реальные или абстрактные, конкретные или обобщенные объекты собственности, то есть все то, что может назвать своим («мое учреждение», «мое рабочее место», «моя научная работа», «мои материалы»). Представлены результаты эмпирического исследования, которые подтвердили положительную взаимосвязь между уровнем проявления чувства собственности, уровнем удовлетворенности научной деятельностью, психологическим благополучием и чувством эффективности и нужности своей научной деятельности. Разработаны рекомендации для формирования и усиления чувства собственности среди аспирантов и молодых ученых с применением цифровых технологий. Предложен и обоснован перечень цифровых технологий, которые целесообразно применять для формирования чувства собственности молодых ученых, в частности сайт учреждения, страницы в социальных сетях: Facebook, Instagram, канал YouTube, е-почта, Google Форм, Telegram, Viber, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams и др. Подчеркнута важность применения цифровых технологий для формирования чувства собственности аспирантов и молодых ученых. Определено, что создание системы социально-психологического сопровождения аспиранта и молодого ученого для вхождения в научную среду положительно скажется на уровне психологического благополучия молодых исследователей и на обеспечении возможностей построения ними успешной научной карьеры и повышении ощущение жизненной успешности.

Ключевые слова: цифровые технологии; электронные социальные сети; научная продукция; научная коммуникация; молодой ученый; аспиранты; чувство собственности; психологическое благополучие; психологическая собственность; Совет молодых ученых.

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN FORMATION OF A YOUNG SCIENTIST'S SENSE OF OWNERSHIP

Iryna H. Hubeladze
PhD in Psychology, Senior Researcher
Institute for Social and Political Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8023-6408
irynagubeladze@gmail.com

Anna V. Iatsyshyn
PhD in Pedagogy, Senior Researcher
State Institution "The Institute of Environmental Geochemistry of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Institute of Information Technologies and Learning Tools of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8011-5956
anna13.00.10@ gmail.com

Alisa S. Sukhikh
PhD in Pedagogy, Senior Researcher
Institute of Information Technologies and Learning Tools of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8186-1715
salisam2005@gmail.com

Abstract. The use of digital technologies has significantly changed the specifics of research. They are effective not only for conducting, presenting and implementing research results, but also for forming a young scientist's sense of belongingness and ownership in relation to the scientific community of the institution, country and the world as a whole, as well as creating his own scientific product. The sense of ownership we understand as a person's subjective emotional experience of belonging to certain targets of ownership, which reflects the meaning and significance that has for him real or abstract, specific or generalized targets of ownership, that is, everything that can be called like his (for example, "my institution", "my workplace", "my scientific work", "my materials"). The results of empirical research are presented, which confirmed the positive relationship among the level of expression of ownership, the level of satisfaction with scientific activities, psychological well-being and a sense of efficiency and the need for their own scientific activities. The list of digital technologies is proposed and substantiated, which should be used to form a sense of ownership of young scientists, in particular, a site of the institution, pages in social networks: Facebook, Instagram, YouTube channel, e-mail, Google Forms, Telegram, Viber, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams, etc. The importance of using digital technologies to form a sense of ownership of graduate students and young scientists is emphasized. It is determined that the creation of a system of socio-psychological support for graduate students and young scientists to enter the scientific environment will have a positive impact on the level of psychological well-being of young researchers and provide opportunities for them to build successful scientific careers and increase success.

Keywords: digital technologies; social networks; scientific products; scientific communication; young scientist; graduate students; a sense of ownership; psychological well-being; psychological ownership; Council of young scientists.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] O. M. Spirin, S. M. Ivanova, A.V. Yatsyshyn, L. A. Luparenko, A. F. Dudko, A.V. Kilchenko. Model of using open electronic scientific and educational systems for the development of information and research competence of scientific and scientific and pedagogical workers. *Information Technologies and Learning Tools.* vol. 3(77). pp. 302-323, 2020. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua-/index.php/itlt/article/view/3985/1658 (in Ukrainian).

[2] Open Innovation, Open Science and Open to the World – a vision for Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 108 p., 2016 (in English).

[3] J. L. Pierce, T. Kostova & K.T. Dirks. The state of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology.* 7(1). 2002 (in English).

[4] L. Van Dyne, J. L. Pierce. Psychological ownership and feelings of possession: Three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, vol. 25(4), pp. 439-459, 2004. (in English).

[5] I.H. Hubeladze. Sense of ownership as a socio-psychological phenomenon: conceptualization of the concept. *Scientific studies in social and political psychology*, vol. 43 (46), pp. 141-148, 2019. doi: https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46). (in Ukrainian).

[6] I. Awidi, M. Paynter, T. Vujosevic. Facebook group in the learning design of a higher education course: An analysis of factors influencing positive learning experience for students. *Computers & Education*, vol. 129, pp.106-121, 2019. doi:10.1016/j.compedu.2018.10.018. (in English).

[7] M. Thai, N. Sheeran, D. J. Cummings. We're all in this together: The impact of Facebook groups on social connectedness and other outcomes in higher education. *The Internet and Higher Education*, vol. 40, pp. 44-49, 2019. doi:10.1016/j.iheduc.2018.10.001. (in English).

[8] V. Iu. Bykov, O. M. Spirin, A. O. Biloshchytskyi, O. Iu. Kuchanskyi, O.V. Dikhtiarenko, O.V. Open digital systems in evaluating the results of scientific and pedagogical research. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 1(75), pp. 294-315. 2020. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3589/1610 (in Ukrainian).

[9] S. M. Ivanova. Use of the EPrints system as a means of information and communication support of scientific activity in the field of pedagogical sciences. dis. cand. ped. Science: 13.00.10. Institite of Inform. technologies and teaching aids of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 317 p., 2015 (in Ukrainian).
[10] L. A. Luparenko. The use of electronic open access journal systems for the publication of scientific and educational publications: a comparative analysis of software. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 5(25), 2011. [Online]. Available: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/573/449 (in Ukrainian).
[11] O. P. Pinchuk. Historical and analytical review of the development of social network technologies and prospects for their use in education. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 4(48), pp. 14-34, 2015. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1267/949 (in Ukrainian).
[12] V.V. Osadchyi, I. M. Serdiuk. Personal site as a means of forming a digital image of a research and teaching staff. *Information Technologies and Learning Tools*, vol.1(69), pp. 78-91, 2019 (in Ukrainian).
[13] M.V. Marienko, Yu. H. Nosenko, A. S. Sukhikh. Development of the problem of using cloud-oriented systems of open science in the domestic educational space. *Educational discourse*, vol 10(27), 2020. DOI: 10.33930/ed.2019.5007.27(10)-7. (in Ukrainian).
[14] Anna V. Iatsyshyn, Iryna H. Hubeladze, Valeriia O. Kovach, Valentyna V. Kovalenko, Volodymyr O. Artemchuk, Maryna S. Dvornyk, Oleksandr O. Popov, Andrii V. Iatsyshyn, A.E. Kiv. Applying digital technologies for work management of young scientists' councils. *Proceedings of the 8th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2020)*, Kryvyi Rih, Ukraine, CEUR Workshop Proceedings 2879, pp. 124-154, 2021. [Online]. Available: http://ceur-ws.org/Vol-2879/paper04.pdf (in English).
[15] E. Joellen, K. Rayman, S. Diffenderfer, A. Stidham. Strategic innovation between PhD and DNP programs: Collaboration, collegiality, and shared resources. *Nursing Outlook*, vol.4(64), pp. 312-320, 2016 (in English).
[16] M. Müller, R. Cowan, H. Barnard. On the value of foreign PhDs in the developing world: Training versus selection effects in the case of South Africa. *Research Policy*, vol. 5(47). pp. 886-900, 2018 (in English).
[17] I. Reheilo. Training of scientific and scientific-pedagogical personnel of the highest qualification in Ukraine in the XX - the beginning of the XXI century, monograph, 704 p., 2014 (in Ukrainian).
[18] H.P. Poliakova. Deontological training of scientific and pedagogical staff of higher qualification in graduate school, author's ref. dis. cand. ped. Science: 13.00.04. Kirovohrad state ped. Univ. V. Vinnichenko, 20 p., 2011 (in Ukrainian).
[19] T.V. Karamushka. Types of professional postgraduate careers. *Problems of modern psychology*, vol. 27, pp. 182-197, 2015. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2015_27_18 (in Ukrainian).
[20] V.I. Starosta. The attitude of graduate students to computer-based testing of learning outcomes. *Information technologies and learning tools*, vol. 82(2), pp. 215-230, 2021. doi: https://doi.org/10.33407/itlt.v82i2.3304. (in English).
[21] O. M. Spirin, O.A. Odud. Model of formation of information and communication competence of the doctor of philosophy on the basis of use of cloud information and analytical services Google Scholar. *Information technologies and learning tools*, vol. 6(56), pp. 204-218, 2016. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1489/1103 (in Ukrainian).
[22] F.E. Kemal, I. Osma, M. Radid. Assensment Skills of Doctoral Students in ICT and Communication with Doctoral Training in Moroccan University. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 197, pp. 1591-1596, 2015 (in English).
[23] L. Havrilova, Ya. Topolnyk, Ye. Zaretska. Computer testing in the system of monitoring the information and communication competence of future masters and doctors of philosophy in the field of education. *Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*, vol. 8(2), pp. 5-18, 2018 (in Ukrainian).
[24] Ia.V. Topolnyk System of information and communication support of scientific researches of future masters and doctors of philosophy in the field of education: dis. Dr. Ped. Science: 13.00.10. State. lock "Lugano. nat. Univ. T. Shevchenko", 635 p., 2019 (in Ukrainian).
[25] S.Iu. Nikolaieva, T.I. Koval. The use of information and communication technologies for the formation of research competence of future doctors of philosophy. *Information technologies and learning tools*, vol. 2(70). pp. 237-256, 2019. doi:10.33407/itlt.v70i2.2739. (in Ukrainian).
[26] A.L. Zhuravlev, V.P. Pozniakov. Economic psychology: theoretical problems and directions of empirical research. *Psychology. HSE Magazine*, vol. 3, 2004. [Online]. Available: https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-psihologiya-teoreticheskie-problemy-i-napravleniya-empiricheskih-issledovaniy (in Russian).
[27] Jon L. Pierce et al. Toward a Theory of Psychological Ownership in Organizations. *The Academy of Management Review*, vol. 26 (2), pp. 298-310, 2001. [Online]. Available: https://jstor.org/stable/259124 (in English).

[28] Z. Chen, T. Shi, L. Zhang, P. Zhu, M. Deng, C. Huang, T. Hu, L. Jiang, J. Li. Mammalian drug efflux transporters of the ATP binding cassette (ABC) family in multidrug resistance: A review of the past decade. *Cancer Lett*, vol. 370(1), pp. 153-64, 2016. doi: 10.1016/j.canlet.2015.10.010. (in English).
[29] P. J. Burke, C. Cerven. Identity Accumulation, Verification, and Well-Being. Identities in Everyday Life, 17p., 2019 (in English).
[30] C. D. Ryff. Scales of psychological well-being. University of Wisconsin, Institute on Aging: Obtained from Carol Ryff, 2008 (in English).
[31] T. M. Tytarenko. Ways to increase the psychological well-being of an individual who has experienced trauma. *Psychology: theory and practice*, vol. 1, pp. 112-119, 2018 (in Ukrainian).
[32] T. M. Tytarenko. Psychological well-being of the individual in the context of post-traumatic life formation. *Personality and its history*, pp. 102-112, 2018 (in Ukrainian).
[33] S. A. Agu, B. E. Nwankwo. The Role of Psychological Wellbeing and Emotional Intelligence in Maintaining Healthy Interpersonal Relationship. *Nigerian Journal of Social Psychology*, vol. 2(1), 2019 (in English).
[34] R. Paips. Property and freedom. *Moscow School of Political Studies*, 415 p., 2008 (in Russian).
[35] C. Olkers, L. Van Zyl, L. Van der Vaart, (Eds). Theoretical Orientations and Practical Applications of Psychological Ownership. *Springer*, 2017 (in English).
[36] H. C. Pickford, G. Joy, K. Roll. Psychological ownership: Effects and Applications. *Oxford*, vol. 19, 2016 (in English).
[37] Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical Activity" (as amended by № 1369-IX of 30.03.2021). [Online]. Available: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text (in Ukrainian).
[38] Linn Van Dyne, Jon L. Pierce. Psychological ownership and feelings of possession: three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior. *Journal of Organizational Behavior*, 2004. doi: https://doi.org/10.1002/job.249. (in English).

(cc) BY-NC-SA

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License